

Opening vinden

We ervaren onszelf als unieke wezens met onze eigen, oorspronkelijke bronnen van zin en waarheid. Daarbij is de opvatting wijdverbreid dat we leven in een gesloten wereld, waarin het bestaan van God onwaarschijnlijk is. Vindt Hij nog een opening naar ons door deze buffers en barrières? En vinden wij een opening naar God en naar elkaar?

De tijden zijn onzeker en dreigend: doet God de toekomst open voor kerk en wereld?

Meerjarenbeleid
2023-2028

Inhoud

Vooraf	3
Begrenzingsen.....	3
Beleid Protestantse Kerk in Nederland	4
Missie van de IZB	5
Aanpak en opzet.....	5
Contextpeiling	6
Willen we het evangelie delen?	6
Wat nemen we waar?	7
Verschuivend Godsbesef en missie.....	8
Discipelschap en seculariteit.....	9
Toerusting en contextualiseren.....	9
Nuancerings	10
Cultuur in Nederland	11
Visie IZB 2023-2028.....	14
Werkwijze, doelgroepen & aanbod	17
Werkwijze	17
Doelgroepen en aanbod	17
Risicoanalyse en financiële kaders	18

Vooraf

Dit document is de neerslag van een intensief bezinningsproces; een periode van bidden, van gedachten wisselen en studeren om een koers te vinden voor de IZB in de komende jaren. Het schetst de beleidskaders voor 2023-2028.

Beleid maken heeft iets moois. Zo hebben we dat ervaren. Het is verrijkend om uit de vliegende vaart van het dagelijkse werk te stappen, om gezamenlijk tijd te nemen voor reflectie en onderzoek waar we de komende jaren heen willen gaan. Het zoeken naar wat God vraagt in deze tijd, wat onze richting moet zijn, wat onze roeping is, heeft de onderlinge kruisbestuiving binnen de organisatie bevorderd en ons geholpen om nieuwe inspiratie te vinden.

Tegelijkertijd beseffen we dat beleid maken een moeilijke opgave is. De werkelijkheid waarin we leven verandert in een hoog tempo. Vier jaar geleden konden we ons niet voorstellen wat een *lockdown* is; dat er oorlog zou komen op het continent van Europa; dat we economisch in een zulk lastig vaarwater zouden belanden. Dit alles nuanceert wat we doen wanneer we beleid maken voor de komende jaren. Het laat ons zien dat we afhankelijk zijn van God en ook dat flexibiliteit en aanpassingsvermogen nodig zijn. Dat kan alleen wanneer we een stevige kern hebben van waaruit we handelen, en een helder doel waarop we ons richten.

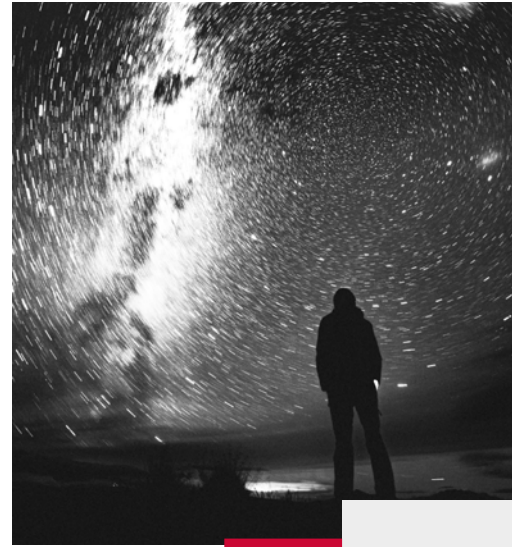
De lezerskring van dit document zal beperkt zijn: hoofdzakelijk medewerkers van de IZB, en dan vooral leidinggevend. Daarnaast delen we het met onze samenwerkingspartners. Zij zijn ook betrokken geweest bij het voorbereidingsproces.

Een belangrijk lezerspubliek wordt ook gevormd door de toezichthouders van de IZB. Intern betreft dit de Raad van Toezicht. Het is de verantwoordelijkheid van dit orgaan om namens de leden van de vereniging erop toe te zien dat het beleid van de IZB relevant en realistisch is. De instemming van de Raad van Toezicht is ook nodig om het van kracht laten worden. Externe toezichthouders, het Centraal Bureau Fondsenwerving en andere dergelijke organisaties, ontvangen het ook. Zij hebben als taak erop toe te zien dat de IZB een betrouwbare organisatie is die de middelen die haar worden toevertrouwd op een verantwoorde wijze besteedt.

Daarnaast hopen we dat veel leden en anderen in ons werkveld kennis nemen van de inhoud van het beleid, hetzij via dit document, hetzij via een publieksversie. Niet alleen om hen te informeren – dat zeker ook –, maar ook om reactie op te roepen en tot nadenken aan te zetten.

– Begrenzungen

Een beleidsplan heeft een ander karakter dan een preek of een opwekkende speech. Het beschrijft wat we in de komende periode gaan doen en waarom. Voor de IZB geldt uiteraard dat een beleidsplan niet zonder theologie kan. Daarom spelen we zo nu en dan

leentjebuurt bij die wetenschap om de praktijk van de IZB te verhelderen.

Een descriptief meerjarenbeleidsplan is een stijlbreuk ten opzichte van het vorige beleidsplan *In vreugde delen*. We probeerden daarin niet alleen de doelen van de organisatie te beschrijven, maar de lezers ook inspiratie te bieden. Die combinatie is geen gelukkige gebleken; de twee doelstellingen zitten elkaar telkens in de weg. Wanneer we in onderstaande het begrip *visie* gebruiken, doen we dat dan ook in een beperkte zin. Het gaat om een gefundeerde mening die richting geeft aan wat we doen.

Dit beleidsplan is als een liturgiebord met de nummers van de Psalmen en gezangen staan en de gekozen Schriftlezing. Een liturgiebord bevat geen inspirerende taal en zal dan ook niemand tot bekering brengen of hoop geven. Tegelijk heeft het wel een heel nuttige functie omdat het orde en richting geeft in de dienst. Het opstellen van een liturgie is bovendien in zichzelf iets geestelijks. Er gaat een proces van gebed en bezinning vooraf. Zo is ook dit plan te lezen. Voorbereid in gebed en zoeken naar wat onze roeping is, willen we het tot klinken laten komen wanneer we het gaan uitvoeren in begeleiding en het ontwikkelen van producten.

Daarmee plaatsen we meteen een kanttekening bij het verschijnsel 'beleidsplan': een orde van dienst valt binnen het grote verhaal van het vieren van liturgie. Het gaat om een stuk gereedschap uit de eigen gereedschapskist. Een beleidsplan is komt uit de koffer van organisatiekunde en management. Managementtools en -taal zijn in hoge mate gekleurd door contexten waar een narratief van groei, succes en maakbaarheid dominant is. Wat de IZB doet is verre van maakbaar. Groei is niet ons hoogste doel en succes is een te magere term als blijkt dat onze inbreng vruchten afwerpt. Zelfs als iets niet lukt, kan het toch goed zijn. Het instrument 'beleidsplan' sluit dus niet naadloos aan op ons werk en kan zelfs een vertekenend beeld oproepen.

Hetzelfde geldt voor de methodes die in veel gevallen gebruikt worden om tot beleid te komen. Een analyse van het werkveld bijvoorbeeld biedt noodzakelijke informatie maar leidt zichzelf niet tot een gelovig perspectief op de werkelijkheid. Dat is juist wel waar we naar streven. We weten ons geroepen tot zending in Nederland, wat niets anders is dan ingeschakeld worden bij dat wat God doet. Niettemin blijft het nuttig voor het aanbrengen van ordening in de uitvoering en ook voor het kunnen afleggen van verantwoording over besteding van middelen. In dit document maken we zo optimaal mogelijk gebruik van dit instrument.

– Beleid Protestantse Kerk in Nederland

Het werk van de IZB gebeurt met name ten dienste van de gemeenten in de Protestantse Kerk. Zowel in de statuten van de IZB, als in de overgangsbepalingen van de kerkorde, wordt daaraan gerefereerd. Er is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk waarin we als partners – en daar horen ook GZB en HGJB bij – ons verbinden tot gezamenlijke en gelijkwaardig uitvoering van de toerusting van gemeenten, dit onverlet de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de vier organisaties.

Dit beleidsplan is geschreven vanuit onze eigen missie en verantwoordelijkheid als zelfstandige vereniging. Tegelijkertijd kent het in hoge mate verwantschap met de

kernnoties van het visiedocument *Van U is de toekomst*. Waar het gaat om de uitvoering van het werk is er afstemming met de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk.

– Missie van de IZB

De IZB staat voor zending in Nederland. Wij verlangen ernaar dat gemeenten en gemeenteleden gestalte geven aan het evangelie van Jezus Christus in de wereld en dat zij daardoor mensen voor Hem winnen. Het is onze passie dat mensen die Hem nog niet kennen, tot het heil in Christus komen en samen met zijn gemeente Hem navolgen.

De IZB werkt vooral binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Vanuit het gereformeerde belijden nemen wij onze plaats in de kerk in. Wij vinden het de grote uitdaging van onze tijd om binnen de Nederlandse context dit gereformeerde belijden te actualiseren en vruchtbaar te maken voor een missionaire visie en aanpak. Wij ontdekken steeds weer dat waardevolle accenten uit de geschiedenis van het gereformeerde protestantisme ook nu van groot belang zijn: de nadruk op de bijbel als het Woord van God; de unieke betekenis van Jezus Christus die voor ons gestorven is en opgestaan; het persoonlijke karakter van het geloof; de verzoenende en vernieuwende kracht van de genade van God; de fundamentele betekenis van de kerk in het handelen van God. Met onze kennis en ervaring willen wij daarom de kerk en de plaatselijke gemeenten ondersteunen bij het vervullen van hun missionaire roeping.

– Aanpak en opzet

Sinds 2012 staat veel werk van de IZB in het teken van het begrip discipelschap. De begrippen *verlegenheid* en *verlangen* werden daarbij vaak gebruikt om te omschrijven wat er in de gemeente leefde rondom de missionaire roeping.. Vooral bij IZB- Focus, maar ook in andere werktakken speelde discipelschap een belangrijke rol. Nu we tien jaar verder zijn is het tijd voor heroriëntatie: Wat is er vandaag nodig om Nederlanders te bereiken met het evangelie en om gemeente(lede)n daarvoor toe te rusten?

Om te komen tot een gedeeld en helder beeld van de cultuur waarin we leven en werken hebben we ter voorbereiding van dit document veel gesprekken gevoerd met collega's en partners in het werkveld. Mede geïnformeerd en geïnspireerd door recente literatuur stelden we elkaar vragen als: welke motivatie zie je om het evangelie te delen en welke opvatting over heil zit daarachter? Waar ervaar je zegen en waar proef je urgentie rondom missie en kerkzijn in Nederland?

Het resultaat van deze gesprekken leverde een impressionistisch beeld op van het klimaat waarin we leven en samen gemeente-zijn. Het beeld is niet compleet, en is ook niet zo een-twee-drie met harde cijfers te verantwoorden. We registreren intuïties. Tegelijkertijd menen we dat de observaties, hoe zoekend verwoord, ons inzicht en richting geven. We gebruiken de schets van onze omgeving om de huidige theologische en missiologische uitgangspunten van de IZB te evalueren en vervolgens te komen tot een herijking van onze visie.

Contextpeiling

– Willen we het evangelie delen?

Een belangrijke aanzet in de gedachtevorming voor het nieuwe beleidsplan is de vraag wat *heil* betekent voor Nederland anno nu en welke urgentie gevoeld wordt door gelovigen in Nederland om het evangelie te delen. Een themanummer over heil van het theologisch tijdschrift *Inspirare* heeft daarin een katalyserende rol vervuld. In het eerste artikel signaleert Stefan Paas een afnemende bereidheid om het evangelie te delen. Hij stelt dat christenen weliswaar nog wel zelf geloven, maar niet meer weten wat er nu zo uniek is aan het christelijk geloof dat je anderen zou bewegen om gelovig te worden.¹

De vragen rondom het delen van heil in Nederland spelen niet alleen onder ‘gewone’ gemeenteleden, maar ook bij professionals. Onderzoeken van Sake Stoppels, lector aan de CHE, wijzen dit uit. Hij heeft bij predikanten en bij missionair werkers uitgevraagd wat volgens hen heil is. Wat ‘werkt’ qua inhoud en waar zou op ingezet moeten worden? De rapporten wekken de indruk dat veel van de klassieke noties rondom heil niet of nauwelijks meer functioneren in de missionaire praktijk². De professionals zoeken naar nieuwe manieren om heil te zo te contextualiseren dat het voorstelbaar wordt.

Een dominante lijn in het gesprek over het delen van heil is dat de klassieke opvatting over heil als vergeving van zonden omwille van de kruisdood van Jezus niet past in onze cultuur. Dit gedachte is dat deze noties van het evangelie ingewikkeld te communiceren zijn en dat daardoor de bereidheid van gelovigen om het evangelie te delen ook afneemt. In plaats daarvan zoekt men vaak naar een relevante versie het evangelie die ervaarbaar en communiceerbaar is, zodat zowel de mogelijkheden als de motivatie om het evangelie te delen opnieuw gevonden worden. Kort gezegd: een nieuwe contextualisering van het evangelie, zou moeten leiden tot een nieuwe vrijmoedigheid om het geloof te delen.

Wat wij in onze gespreksronde registreerden, stemt in belangrijke mate overeen met de observaties in de genoemde *Inspirare*-artikelen. Gemeenteleden vinden het moeilijk om het evangelie te delen en ze geven aan dat ze het ook niet zo heel vaak doen. Dat was ook al onze indruk in 2012, toen we met het thema ‘discipelschap’ begonnen.

De luisterrondes die de IZB samen met de GZB bij kerkenraden/gemeenten uitvoerde in 2013 en 2014 lieten al zien dat het vaak niet lukt om het evangelie te delen. In de Focusscans die we in gemeenten uitvoeren wordt dit beeld vaak bevestigd. We labelen dit als ‘*verlegenheid*’: een onmacht of sprakeloosheid ervaren als het gaat om het delen van het evangelie. Net als in de aangehaalde artikelen speelt een belangrijke rol dat de

¹ *Inspirare* [2020 (2)], p 8-18.

² Het gaat om: De missionaire mindset van voorgangers binnen de Protestantse Kerk. Verslag van een onderzoek onder 40 predikanten en kerkelijk werkers, juli 2021 (te raadplegen via: [SURFsharekit](#)); en: De missionaire mindset van pioniers binnen de Protestantse Kerk Verslag van een onderzoek onder 20 pioniers, november 2021 (te raadplegen via: [website CHE](#)).

relevantie van geloof en heil voor het alledaagse leven niet werd ervaren. Dat wil niet zeggen dat de *inhoud* van het evangelie niet aansluit op wat mensen nodig hebben, maar veeleer dat veel gemeenteleden Jezus niet meer ervaren als Heer over het hele leven; ze raken Hem als het ware kwijt in hun leven van elke dag. Vandaar dat we sinds 2012 ook hebben ingezet op een hernieuwde concentratie op Jezus. Het unieke en noodzakelijke van Jezus' komst op aarde, zijn lijden, sterven en opstanding, was daarbij een belangrijke vooronderstelling. Dit schemerde ook door in het begrip dat vaak in één adem met 'verlegenheid' werd genoemd, namelijk 'verlangen': het verlangen om Jezus Christus als Heer te volgen en het evangelie te delen.

De gesprekken ter voorbereiding op dit visiestuk geven aanleiding om te veronderstellen dat het begrip 'verlegenheid' geen compleet beeld (meer) geeft van wat er aan de hand is, omdat gemeenteleden nauwelijks een missionaire praxis kennen in hun leven. Dat verlangen kunnen we niet zomaar aanwezig veronderstellen, veronderstellen, laat staan dat een zekere mate van urgentie wordt gevoeld. Afnemende urgentie schemerde misschien al wel door het gebruik van het begrip 'verlangen' en niet 'noodzaak' of '(grote) opdracht'.

– Wat nemen we waar?

De indrukken uit onze voorbereidingsgesprekken laten zich clusteren rondom drie thema's:

- *Inhoud van het verkondigde en ervaren evangelie*

In een aanzienlijk deel van de gemeenten in ons werkveld wordt de verzoening door Jezus Christus als de kern van het evangelie gezien. Maar tegelijkertijd wordt - niet in de laatste plaats in gemeenten die missionair beleid voeren – het accent minder gelegd op de vraag of je gered bent, en meer op hoe je het leven als gelovige vormgeeft. Vanuit sommige gemeenten kregen we ook de vraag: wanneer je zo inzet op toerusting om het geloof te delen, verdwijnt dan niet de laatste ernst, het besef dat bekering nodig is? Een andere, aanvullende constatering is dat er in allerlei vormen van geloofsoverdracht vooral geaccentueerd wordt dat God liefdevol en vriendelijk is; Hij is een Hulp in al je nood. Deze observaties roepen de vraag op in hoeverre de klassieke noties doorwerken in de geloofsbeleving van de kerkgangers die we willen toerusten.

- *Ervaren leven*

De notie van 'roeping' speelt in geringere rol in de levens van gemeenteleden dan twee decennia geleden. Dat blijkt onder andere uit de afnemende aantallen van mensen die zich geroepen weten tot een functie of een ambt in de kerk. Meerdere factoren spelen daarbij een rol, zoals een overvolle agenda, maar ook een andere opvatting over het leven en gezag en daarmee de plaats van God in het leven van de gemeenteleden. Een onthullende ervaring die hiermee samenhangt: bij jongeren staat deelname aan de catechisatie niet alleen laag op de prioriteitenlijst (daarin soms gesteund door het begrip van ouders), maar ze beschouwen hun presentie zelfs als een gunst aan de dominee. Dit spoort met het feit dat mensen de gemeente vooral zien als een plek waar je iets haalt. Er is een vorm van consumentisme waarneembaar en het levensgevoel waarin de mens en zijn behoeften centraal staat.

- *Godsbesef*

Is God er eigenlijk wel? Die vraag blijkt voor een deel de dalende trend van aantallen Dabarvrijwilligers te verklaren. Het lijkt er bovendien op dat deze vraag ook sluimert in de iets oudere generatie. In ieder geval is God in de beleving vaak erg ver weg.

- Verschuivend Godsbesef en missie

Wanneer we deze observaties en onze andere ervaringen van de afgelopen jaren schematiseren, constateren we drie soorten van urgenties rondom geloof; elk met eigen vragen ten aanzien van de missionaire roeping. Deze schematisering helpt om de dingen op scherp te zetten. Tegelijkertijd realiseren we ons dat het per regio erg kan verschillen en dat het nergens precies zo te vinden is als we beschrijven. Zelfs binnenin één mens kunnen zich verschillende aspecten naast en na elkaar voordoen, al naar gelang de context. Het gaat om deze drie vragen:

- *Hoe krijg ik een genadig God?*

Deze vraag, die vaak wordt gebruikt om de kern van een veel bredere gereformeerde traditie mee aan te duiden, verwijst naar een geloofsbeleving waarin God hoger is dan de mens en ook buiten deze zichtbare werkelijkheid zijn eigen bestaan heeft. We hebben het kruis van Jezus nodig om gered te worden van het oordeel. Hij heeft recht op ons leven en kan mensen roepen voor een bijzondere taak. Dat Hij ons roept en dat we die roep beantwoorden, is genade; geen gunst van ons aan God. Het is in deze stroom dat de urgentie om het geloof te delen wordt beleden en ook ervaren. De verlegenheid hoe je dat kunt doen speelt ook een rol. Veel missionaire werkers en Dabaristen hebben in deze lijn leren geloven en worden gedreven door de noodzaak van de redding van mensen. Wanneer mensen gaan geloven – en dat gebeurt! – is er een diepe vreugde.

- *Hoe geef ik het geloof handen en voeten in mijn leven?*

Hoe ben ik een goede christen die andere mensen iets laat proeven van de liefde van Christus? Dit cluster van vragen kan erg samenhangen met de eerste: als je verlossing hebt ervaren, wil je daar ook uit leven. In verbinding met de eerste vraag spelen verlegenheid en verlangen ook een belangrijke rol. Focus is er vooral voor deze gestalte van gemeentelieven.

Tegelijkertijd is er ook de waarneming dat een deel van de gemeenteleden zich wel bezighoudt met de vraag hoe je geloof vormgeeft in je leven, maar minder aansluiting heeft bij de gedachte aan afhankelijkheid van genade om bij God te kunnen komen. De formulering verschuift van '*hoe geef ik geloof handen en voeten*' naar '*hoe geef ik mijn geloof vorm*'. Geloven wordt een hulpstuk in je leven, met voornamelijk een therapeutische betekenis. God bevestigt wie we zijn. Het besef dat God hoog verheven is verhoudt zich slecht tot dat uitgangspunt. Evenmin dat Hij een eigen werkelijkheid kent die de onze overtreft en afwijkt van wat wij kunnen denken; Hij kan gedachten over ons kan hebben die echt afwijken van onze zelfwaarneming. De grote vraag is wat je aan je geloof hebt. Dat er urgentie is om God te leren kennen en genade te krijgen raakt op de achtergrond, omdat het misschien vooral de vraag is of ik iets aan God en geloof heb en beleef. Verlegenheid en verlangen passen niet goed bij deze geloofsbeleving. Binnen

deze vorm van geloven krijgen roeping en toewijding een veel geringere plaats. Dit heeft allerlei gevolgen voor het functioneren van de gemeente en ook voor de vraag of er mensen zijn die zich laten zenden.

- De derde vraag die een markering vormt in de schematisering van gestalten van gemeente-zijn: *bestaat God eigenlijk wel?* Hoewel dit kan een diepbeleeftde worsteling kan zijn, geldt ook dat het als een neutrale, soms zelfs ietwat retorische vraag klinkt met als antwoord 'waarschijnlijk niet'. Geloof delen is natuurlijk niet aan de orde vanuit degene voor wie deze vraag zo speelt. Hoe kunnen we deze generatie bereiken? Daarmee is missie helemaal binnen de gemeente gekomen.

– Discipelschap en seculariteit

Deze observaties zijn niet los te zien van het voortgaande secularisatieproces. In de vorige beleidsfase vanaf 2012 werd secularisatie geadresseerd met het begrip discipelschap. Het werd begrepen als vervormd of vervormend verlangen, van God en zijn rijk naar het hier en nu. Gemeenteleden die zich hierdoor aangesproken weten – en die zijn er zeker te vinden in veel van de gemeenten waarmee we samenwerken –, leven met een wereldbeeld waarin God hoger en heilig is, en dat de genade van Christus nodig, en daardoor doorheen de oefening om in het spoor van Jezus Christus te blijven.

Uit bovenstaande analyse blijkt echter dat we een ander aspect van secularisatie moeten inbrengen, namelijk, een seculiere *voorstellingswereld* die zo afwijkt van die in het evangelie dat de gedachte aan 'bekering' en ook het leven zien als een roeping daarbinnen niet goed kan worden begrepen. Sinds de 17e eeuw heeft de westerse cultuur met de danspassen van de Echternacher processie – drie voorwaarts, twee achterwaarts – een beweging gemaakt, die we nu meer en meer terugzien binnen het gemeente- en geloofsleven van de gemeente waarin we werken. God wordt daarbij niet gezien als betrokken op heel de wereld; de mens is evenmin aan Hem onderworpen. We zien een verschuiving naar een deïstische opvatting met veel ruimte voor een zelfstandige mens; en vervolgens naar een wereld waarin God een onlogische optie is en de mens de enige echte bron van het leven is. Wanneer God – wanneer je inderdaad in Hem gelooft – niet anders gedacht kan worden dan naast jou als je hulp en je zelf in het middelpunt stelt van de wereld, kun je je genade niet meer goed voorstellen, noch de gedachte dat God een roeping heeft waaraan je moet gehoorzamen. Discipelschap is voor een belangrijk deel van de gemeente een ontoereikend concept.

– Toerusting en contextualiseren

Het is een ingewikkelde opgave om gemeenteleden toe te rusten die in zoveel uiteenlopende (geloofs)voorstellingen leven.. Dit vraagt veel van gemeentepredikanten en kerkenraden die in prediking, catechese en pastoraat geroepen zijn om daarin voor te gaan. Spanningen in gemeenten zijn wellicht voor een deel ertoe terug te leiden dat deze verschillende leefwerelden uiterst moeizaam met elkaar in gesprek te brengen zijn. Het is lastig om van elkaar te begrijpen wie wat waarom gelooft in de kerk. Die verwarring belemmert een vruchtbaar gemeenteleven en is funest voor de roeping om te getuigen.

Wanneer het gaat om het contextualiseren van het evangelie doet zich een extra complicatie voor. Het zware accent op de vraag *hoe geef ik mijn geloof vorm* (2b,

zagezegd) doet de urgentie om het evangelie te delen verdampen. En dat terwijl deze gestalte van geloof juist in hoge mate te verbinden zou zijn met de cultuur.

Het is riskant om startpunt te nemen 'wat we (nog) kunnen geloven' en dat vervolgens in gesprek brengen met de cultuur. Zeker wanneer het gepaard gaat met dedain ten opzichte van het verleden ('dat geloofden we toen, maar nu niet meer'). De uitkomst van zo'n proces is vrijwel onvermijdelijk een uitverkoop van essentialia van de geloofsinhoud, waardoor de weg en het werk van Jezus van betekenisloos wordt ontdaan en de houdbaarheid van het geloof zwakker wordt. Wanneer we met gemeenten nadenken over het contextualiseren van het evangelie zal dit naast aansluiten in taal, concepten en vorm ook ontmaskering en tegenspraak in zich moeten dragen, die al begint in de gemeente zelf.

- Nuancering

Deze redenering, consequent voortgezet, lijkt er onvermijdelijk toe te leiden dat alle geestelijk leven op termijn wel moet verdwijnen uit Nederland. Er zijn een paar kanttekeningen te plaatsen voordat met stelligheid zo'n boude conclusie kan worden getrokken.

De contextpeiling geeft een inzicht in wat mensen in een flink aantal gemeenten met wie we samenwerken geloven over God en zichzelf, over de noodzaak van genade voor mensen. De voorstellingen van mensen over God veranderen tot zelfs het niveau dat Hij niet meer voorstelbaar is, maar Hij is niet zelf veranderd of verdwenen.

In de analyse speelt de ons omringende cultuur een grote rol. Deze maakt dat geloven onvoorstelbaar wordt is zo vanzelfsprekend dat we deze als gezaghebbend ervaren. Je krijgt de indruk dat in God geloven eigenlijk niet meer kan, omdat dit niet meer past binnen wat we nu weten. Het is daarom van belang dat we ons realiseren dat ons wereldbeeld wel gerelateerd is aan wetenschappelijke ontwikkelingen, maar daar niet uit voort vloeit. Sterker, het is aan te tonen dat veel van wat we denken en menen samenhangt met wat we *verlangen en voelen*. Zo is er bijvoorbeeld aanwijsbare invloed van influencers in onze cultuur. Zij vertolken eerder een vluchtig onderbuikgevoel dan een afgewogen en toetsbaar kader. Omdat voorstellingsvermogen niet de werkelijkheid zelf is, maar het geestelijk klimaat waarbinnen we de werkelijkheid waarnemen, is er geen natuurwet die verhindert te blijven denken en leven vanuit een ander denkkader. Dat gaat niet vanzelf, maar christenen in andere culturen laten ons zien dat het wel kan.

Het denkkader waarin we leven is aan verandering onderhevig. Het is zeer goed mogelijk dat de gedachten die mensen over zichzelf hebben, bijvoorbeeld over de mate waarin de wereld maakbaar is, en het verlangen naar redding en Goddelijk ingrijpen door crises inmiddels aan het kantelen zijn. We weten niet waar het heen gaat; de toekomst is van God. Wie weet hoeveel nieuwe vragen zich voordoen die nieuwe dingen voorstelbaar gaan maken.

Wat vooral van belang is: God zelf is niet zelf afhankelijk van het wereldbeeld dat wij hebben. Haaks op de schijnbaar onontkoombare ontwikkeling, en tegen de stroom van de cultuur in, roept God óók vandaag mensen. Dit zien we op pioniersplekken en in tal van gemeenten. We horen van jongeren die er aan gewend zijn dat hun vrienden en medestudenten niet geloven en in die situatie geloven in God en hun leven delen. We

horen dat er nieuwe mensen die erbij komen, of zich laten inzetten door God op welke wijze ook en van het ontstaan van nieuwe geloofsgemeenschappen. In de afgelopen jaren hebben er veel verhalen op de site en in Tijding gestaan die daarvan getuigenis aflegden.

- Cultuur in Nederland

De gedachten over de christelijke gemeente staan, zoals ook al in dit document blijkt, altijd in verbinding met onze kijk op de context ons land. Zozeer zijn deze verweven dat deze paragraaf met evenveel recht eerder in dit document een plaats had kunnen krijgen.

Naast het voorstellingsvermogen waar hierboven aan gerefereerd werd, zijn er andere aspecten te noemen die met de cultuur te maken hebben. De vorige en huidige visienota's van de Protestantse Kerk brengen een aantal aspecten van de cultuur in Nederland op noemer die ons werkveld en onze inzet kleuren. *Kerk 2025* geeft een tamelijk uitgebreide contextbeschrijving waarin vooral sociologische kanten van de samenleving worden benoemd. Deze beschrijving roept nog altijd herkenning oproept:

- *Seculiere samenleving*
In een seculiere samenleving is geloof niet verdwenen maar een optie geworden, een mogelijkheid, naast andere mogelijkheden.
- *Individuele keuze*
In onze cultuur wordt een sterk accent gelegd op de individuele keuze die mensen maken.
- *Netwerksamenleving*
De nadruk op de mens als individu betekent niet dat mensen in een isolement leven. We leven in een netwerksamenleving.
- *Digitalisering*
De digitale revolutie verandert de manier van communiceren. Dat zal als vanzelf ook een impact hebben op de communicatie in en van de kerk.
- *Globalisering*
De wereld is een dorp en de mobiliteit van bewoners is eindeloos. Wij zijn wereldburger geworden, kosmopolieten. Ons land is in toenemende mate multicultureel geworden.³

De visienota *Van U* is de toekomst laat zich wat betreft de beschrijving van de cultuur als een aanvulling te lezen. Waar *Kerk 2025* een sociologische infrastructuur geeft, beschrijft de huidige nota kenmerken die dicht bij het gevoelsleven liggen van de Nederlandse burger: klagend gelukkig en onzeker; op zoek naar zin en overstressed; en ook gepolariseerd.⁴

Na het schrijven van deze nota's onderging de wereld een coronapandemie die veel verdriet, ontwrichting en angst meebracht en bovendien de polarisatie verder

³ Kerk 2025. Waar een Woord is is een weg, p 7v.

⁴ Van U is de toekomst, p 8v.

aanwakkerde. Poetin deed het ongedachte en ontketende een oorlog in Oekraïne die veel levens kostte. Het verdiepte de al dreigende energiecrisis en het zonnige economische klimaat maakte plaats voor donkere wolken. De laatste jaren worden de gevolgen van de klimaatveranderingen echt voelbaar in Europa. Dit roept van alles op in de schaal van ontkenning tot een radicaal activisme. En onder dit alles zien we onbehagen en angst.

Zowel de door de Protestantse Kerk omschreven hard- en software van onze cultuur, als de recente ontwikkelingen oefenen invloed uit op kerkzijn in Nederland en op de mogelijkheden voor missie.

Tegelijkertijd geldt dat we eigenlijk niet goed weten wat er gaande is. De ontwikkelingen gaan erg snel. Grote ingrijpende gebeurtenissen – zoals die in 2020-2022 plaatsvonden – kunnen nu nog ongedachte ontwikkelingen op gang brengen en de kaart van onze cultuur ingrijpend herschikken en weer andere vragen laten ontstaan. Naast het in kaart brengen van deze actuele verschijnselen en trends is het daarom ook nodig om dieptepeilingen te doen van de culturele context. Er zijn onder de oppervlakte van de snelle veranderingen tragere bewegingen in de cultuur, die waarschijnlijk langduriger invloed op ons werkveld zullen blijven uitoefenen, ook als de omstandigheden veranderen. Daar valt veel over te zeggen. Een vingeroefening:

- De dominante cultuur in Nederland laat zich omschrijven als een doorontwikkeling van de christelijke cultuur. De gangbare normen en waarden in ons land zijn geërfd van de christelijke traditie. Veel contextualisering van het evangelie is het laten zien van de congruentie tussen het evangelie en dat wat Nederlanders als goed beschouwen. De hoop is dat via die weg ook weer de God die deze goede dingen heeft gegeven herkenbaar wordt. Dit kan zeker een goede ingang geven in die delen van de samenleving waar de christelijke cultuur te vinden nog nagloeit ⁵, zeker daar waar de kramp rondom slechte ervaringen met 'de kerk' zijn verdwenen. Er is binnen deze delen van de cultuur een (sluimerend) voorstellingsvermogen dat God bestaat. En, er zijn gebeden van ouders en grootouders, er zijn beloften van God die gelden.

Tegelijkertijd fungeert het post-christelijke karakter van de Nederlandse cultuur ook als een belemmering. Voor veel Nederlanders zijn de huidige normen en waarden vanzelfsprekend en bovendien een menselijk product, hun eigen 'prestatie'. Daar hoeft geen God bij. Wanneer christenen zich erop toeleggen om te laten zien dat ze ook, of zelfs de echte, hoeders zijn van deze gemeenschappelijke waarden, is er het risico dat de kerk zichzelf krampachtig relevant wil maken en juist de essentie (God, redding door Jezus) kwijt raakt. Een andere complicatie is dat de kerk een slechte reputatie heeft opgebouwd, waar het gaat om het zelf naleven van goede de gemeenschappelijke normen.

⁵ Voorbeelden hiervan zijn mensen als Sanders, Emanuel Rutten etc. Zij hadden (groot-) ouders of andere invloeden in hun jeugd en min of meer rechtstreeks, dan wel via een bepaalde gerichte activiteit, vinden ze de weg naar God. Idem zie je bij pioniersprojecten vaak dat mensen aanhaken die in hun jeugd nog iets met geloof hadden op school of via een vriendje, of die een oma hadden die voor hen bad en iets meegaf.

- De ontwikkeling van (sub)culturen in Nederland staat niet stil. De christelijke invloed in de voorgeschiedenissen van mensen wordt zwakker en voor een steeds groter deel van Nederland geldt dat ze er niet meer is. In de zingevingsvragen die zich voordoen wordt het christelijk geloof (of andere geloofsbronnen) nauwelijks als een bron gezien.⁶ Overigens laat dit onverlet dat het evangelie zeker relevant is bij de beantwoording van de zingevingsvragen die zich voordoen. De grote vraag voor de kerk is hoe we ons hier in de komende jaren toe verhouden. Hoe leef je als gemeente van Christus in een samenleving die zelfs geen notie meer heeft van de inhoud van het christelijk geloof en zelf wel sterke opvattingen heeft over menszijn, zelfbeschikking, ethiek, etc.? Lukt het ons een zodanige contextualisering van het evangelie te ontwikkelen zodat het evangelie resoneert, prikkelt en relevantie hervindt, zonder dat de essentialia van het geloof verloren raken?
- Een observatie van een andere categorie is dat gemeenteleden - te beschouwen als trouw en meelevend, voor wie in hun eigen leven de betekenis van Christus buiten kijf staat - de overgang van de context van de christelijke gemeenschap naar welk ander verband ook, als een stap in een, soms angstaanjagende, leegte ervaren. Het zit dichtbij een zwarte-gat-ervaring die alles wegzuigt, dan in de verlegenheid die je voelt bij het uitleggen van wat de Nederlandse cultuur inhoudt aan een Afrikaan. Alsof een vacuümpomp alle vrome gedachten uit je wegzuigt.

Niet voor niets is in de eerste zin bij de eerste bullit het bijvoeglijk naamwoord *dominante* gebruikt. Er zijn naast deze cultuur andere (subculturen) te vinden, al dan niet samenhangend met migratie of maatschappelijke positie. Een belangrijk deel van bovenstaande speelt zich af in well-to-do sectoren van de samenleving en het is ook voorstelbaar dat het meer in steden en minder op het platteland waarneembaar is; meer in de randstad dan in andere gebieden in Nederland.

Als we in de toerusting van gemeenteleden om het evangelie te delen en bij het (helpen) zoeken naar ingangen om mensen in aanraking te brengen met het evangelie hebben we rekening te houden met de verschillende buffers en barrières. Meer en consequenter dan eerder dienen we te verdisconteren dat de verschuivende verstaanshorizon een verdergaande contextualisatie vraagt. Het vergt een dieper doordenken van de essentie van het evangelie en een onderzoekende, open houding naar wat de naaste beweegt en daarbij de bereidheid van christenen om zich te verbinden met culturen die echt anders zijn dan de onze. Dit kan vervreemding oproepen binnen de klassieke vormen van kerkzijn. Vertrouwde woorden en concepten kunnen vaak niet meteen worden gebruikt. Het vraagt nog meer creativiteit, moed en volharding om én dichtbij de ander én zijn verhaal en dichtbij God en Zijn werkelijkheid te blijven dan we tot op heden hebben ingezet. Daarbij hebben ermee te rekenen dat de omgeving geen neutrale vrije markt is waarop het evangelie kan worden gedeeld. Het heeft ook kenmerken van een intense geestelijke strijd die onszelf niet ongemoeid laat.

⁶ Zie het SCP-onderzoek van J. de Hart e.a., *Religie in een pluriforme samenleving. Diversiteit en verandering in beeld*, Deel 3: Buiten kerk en moskee, maart 2022 (te raadplegen via: [website SCP](https://www.scp.nl/publicaties/onderzoek-en-publicaties/2022/religie-in-een-pluriforme-samenleving)).

Visie IZB 2023-2028

Een belangrijk deel van het werk van de IZB speelt zich tot op heden af in de nagloed van het *corpus christianum*. Dit geldt zowel voor de toerusting van gemeenten, als voor het bereik van pioniersprojecten. Wil de IZB niet binnen afzienbare tijd irrelevant zijn, dient ze zich niet alleen te richten op gemeente(lede)n die zich bewegen tussen de vraag naar een genadig God en 'Hoe geef ik geloof handen en voeten?', noch ook alleen op mensen die in humuslaag van het christendom hun wortels hebben, maar zich nog veel meer te begeven binnen het krachtenveld waarin het welhaast onvoorstelbaar is dat God bestaat, waarin het *zelf* van mensen de dominante factor is in het leven.

We zien het als onze taak om de geloofskennis en -ervaring waarin God God is en we van zijn genade afhankelijk zijn te verbinden met de context waarin we nu leven, tot op de vraag of je je God eigenlijk wel kunt voorstellen. De lessen die we geleerd hebben over discipelschap blijven relevant, maar dienen te worden aangevuld en van een bredere horizon te worden voorzien. Want alleen zo bereiken we nog de tijdgenoten die nauwelijks referentiekader hebben om het over God te hebben.

Het werk van de IZB wordt in de komende jaren gestuurd door drie theologische en missiologische accenten. De eerste daarvan draagt de andere twee. We willen ons zelf er in oefenen en de gemeente(lede)n zo toerusten dat zij en wij:

Open zijn naar God

Wie kan er aarden hier beneden, als er geen open hemel is?

We expliciteren steeds weer dat God leeft en dat wij zijn schepselen zijn. We geloven dat Christus gestorven is en leeft tot onze redding. We geloven dat de Geest werkt en mensen aanspreekt.

We zetten hier op in om de leugen te weerspreken - die in veel gedachtengangen impliciet aanwezig is - dat God niet bestaat. De gedachte dat het onvoorstelbaar is dat er een werkelijkheid bestaat die de onze overstijgt, is dominant in onze samenleving; het is een van meest geestdodende krachten in onze cultuur. De doorsnee-tijdgenoot neemt de wereld waar met het *zelf* in het centrum. Het is een krachtige, aansprekende, alles-doordringende opvatting, die ook ons beïnvloedt. Daarom zetten we op het oefenen in het voorstellingsvermogen dat er een open hemel is. Dat de Drie-ene God het lot van de wereld aangaat. Dat Christus Heer van de kerk is, dat aan Hem alle macht gegeven is, dat de toekomst in zijn handen ligt. Dat Hij zich niet laat uitsluiten door het feit dat mensen zich niet meer kunnen voorstellen dat Hij bestaat. Hij laat zijn zon opgaan over bozen en goeden; ook over mensen die niet geloven dat Hij er is. Hij openbaart zich.

Geworteld zijn in de Traditie

Geworteld en gegrond in de liefde

Leven als mentale minderheid in Nederland vraagt om diepe verworteling in de liefde van God, in wat Hij aan openbaring in de Schrift heeft gegeven en in de Traditie van de Kerk. De geloofsinzichten van de brede gereformeerde traditie, en die van vroegere tijden koesteren we als waardevolle bronnen. We zoeken verbondenheid met de wereldkerk die elders leeft en ook hier is gekomen via de migrantenkerken.

Het gaat om het oefenen in een fiere houding, die paradoxaal genoeg tegelijk bescheiden is: niet verlegen of verkrampt, maar rechtop omdat de Allerhoogste ons heeft geroepen. Niet trots of aanstootgevend, maar bescheiden omdat we leven van genade. We weten dat God zich laat zien in kwetsbaarheid en aan het licht komt waar wij niet verder kunnen. Het leven in de kerk is dat van de Gekruisigde die leeft.

In de toerusting van gemeente(lede)n, missionair werkers, predikanten en vrijwilligers, zoeken we naar deze houding.

Het gaat om het leren bewaren van het heilige, in liturgie, gebed voor kerk en wereld en het leren van heilzame gewoonten; om het delen van waarheid en ontmaskeren en tegenspreken van leugens over God en mensen in prediking, catechese en gesprek.

Het gaat om het zoeken naar de manier waarop God en het evangelie ingang krijgt in ons leven, dat van onze kinderen en van onze omgeving. We tasten naar oude schatten en zoeken nieuwe.

Bewogen en sensitief

Want de liefde van Christus dringt ons

Naar mate er minder mensen weten wie Jezus is en waarom Hij mens geworden is, hebben we meer reden om te blijven oefenen in een open houding. Vanuit de besliste bescheidenheid, in het geloof dat God zelf mensen trekt en roept, gastvrij te zijn als kerk en als gemeentelid.

Mensen hebben Jezus nodig voor eeuwigdurend heil, wat al in het hier en nu zichtbaar wordt. Bewogenheid aanwakken om mensen die anders zijn en zelf niet naar God vragen zien was een van onze taken. En ook het oefenen in sensitiviteit. God mag dan wel onvoorstelbaar lijken voor velen, er leven in onze cultuur veel vragen rondom menszijn en er is onzekerheid in de cultuur die een eigen resonantie van het evangelie geeft. Het *zelf* mag dan zeer bewust in het centrum zijn geplaatst – ego-centrisch – daarmee zijn niet alle ervaringen van het individu getekend. Het is niet alleen *lonely at the top*, het kan ook bar eenzaam zijn *in the center*. We raken er ook steeds meer van

doordrongen dat 'maakbaarheid' eerder een toverwoord uit een sprookjeswereld is, dan een vruchtbare term in onze werkelijkheid. Het ego in het centrum voelt zich ook vaak machteloos en klein.

Dat dit een grote mate van missionaire intelligentie vraagt, staat buiten kijf. De openheid waartoe we aansporen geldt ook voor het opnieuw openen van het evangelie voor deze cultuur. Hoe kunnen we wie Jezus is, zo verwoorden en voorleven dat Hij ook via ons ingang vindt bij mensen?

Werkwijze, doelgroepen & aanbod

- Werkwijze

- Oefenen in openheid naar God
- Langdurige verbondenheid
- Samenwerking

- Doelgroepen en aanbod

Tweede lijns:

Gemeenschap als drager van de missie

- Pionierprojecten
- Gemeenten

Geroepen in de gemeenschap

- Predikanten en missionaire werkers
- Missionaire vrijwilligers

Thema's:

Toerusten op worteling in de traditie in gesprek met immanente cultuur: kunnen we tegen de achtergrond van onze cultuur de Schrift opnieuw ontvouwen

Wat betekent missionair zijn in deze kale cultuur. Is het Bonhoeffer? bidden, het goede doen en wachten op God? Een nieuwe taal voor God & geloof?

Eerste lijns?

Kunnen we een product ontwikkelen dat mensen nu raakt? Bijv online? Is dat onze taak?

Risicoanalyse en financiële kaders

Dit hoofdstuk zal op korte termijn invulling krijgen.

